

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi

Cilt: XCIII • Sayı: 664 • Nisan 2007

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Türk Dil Kurumu adına

Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın

Yazı Kurulu

Prof. Dr. Sadık Tural
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın
Prof. Dr. Mustafa Canpolat
Prof. Dr. Nevzat Gözaydın
Prof. Dr. Saim Sakaçoğlu
Prof. Dr. Recep Toparlı

Yayın Danışma Kurulu

Prof. Dr. Ömer Faruk Akün
Prof. Dr. Ali Berat Alptekin
Prof. Dr. Meliha Anbarcıoğlu
Prof. Dr. Mustafa Argunşah
Prof. Dr. Ayteç Coşkunoğlu-Bear
Prof. Dr. İnci Enginün
Prof. Dr. Kemal Eraslan
Prof. Dr. Efrasiyap Gemalmaz
Prof. Dr. Tuncer Gülensoy
Prof. Dr. Gürel Gülsevin
Prof. Dr. Osman Horata
Prof. Dr. Günay Karaağaç
Prof. Dr. Zeynep Kerman
Prof. Dr. Filiz Kılıç
Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu
Prof. Dr. Orhan Okay
Prof. Dr. Mustafa Öner
Prof. Dr. Celâl Tarakçı
Prof. Dr. İsmail Ünver
Prof. Dr. Kâzım Yetiş
Prof. Dr. Nuri Yüce
Prof. Dr. Bilal Yücel
Doç. Dr. Turgut Karabey
Doç. Dr. Timur Kocaoğlu

Yrd. Doç. Dr. Güzin Tural

Dr. Hüseyin Ağa

A. Turan Oflazoğlu

Yayına Hazırlık / Düzelti

Ayda Ertüm Konukoğlu, Elif Sevindik Karakuş

Yayın Türü • Aylık dergi

Yönetim Yeri

Atatürk Bulvarı 217, 06680 Kavaklıdere/ANKARA

Telefon Yazı İşleri • (0312) 427 28 79

Abone • (0312) 428 61 00/109

Belgegeçer (Faks) • (0312) 428 52 88

Genel Ağ Sayfası • <http://tdk.org.tr>

E-posta • turkdili@tdk.org.tr

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Hangar Marka İletişimi ve Reklam Hizmetleri

Telefon • (0312) 472 07 90

Genel Ağ (İnternet) • www.hangarreklam.com.tr

Baskı: Türk Hava Kurumu Basımevi

Basımevi Sorumlu Müdürü • Mustafa Kılıç

Basımevi Telefonu • (0312) 341 90 60

Basım Yeri ve Tarihi • Ankara, 1 Nisan 2007

ISSN-1300-2155

Türk Dili, Türk Dil Kurumunun eli dört yıldır yayımlanan aylık dergisidir. İlk sayısı Ekim 1951'de yayımlanmıştır.

Türk Dili, Üniversiteler Arası Kurul Başkanlığının Filoloji Temel Alanları için kabul ettiği ulusal hakemli dergi niteliğini taşımaktadır.

Türk Dili, dergisinde yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlarıdır. Dergide yayımlanan her türlü yazı ve şiirin yayın hakları Türk Dil Kurumuna aittir. *Türk Dili* dergisinde yayımlanan her türlü yazı ve şiir, Türk Dil Kurumunun yazılı izni olmadan başka yerde yayımlanamaz. Ancak, yazı, şiir ve fotoğraflar kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Yazı ve şiirlerin Genel Ağ (İnternet) ortamında yayımlanması; filme alınması, bestelenmesi veya oynatılması hakları da Türk Dil Kurumuna aittir.

Türk Dili dergisi yayın ilkeleri <http://tdk.gov.tr/turkdili.html> adresinde belirtilmiştir.

Abonelik

Türk Dili, dergisine yıllık veya altı aylık abone olunabilir. Yıllık abonelik 30 YTL, altı aylık abonelik ise 15 YTL'dir. Öğretmen, öğretim elemanı ve öğrenciler için abone tutarı yıllık 24 YTL, altı aylık ise 12 YTL'dir. Ülke dışı için yıllık abonelik 50 ABD dolarıdır. Dergilerin okul dışındaki bir adrese yollanmasını isteyen öğretmen ve öğrenciler, durumlarını gösterir bir belgeyi Kurumumuza abone istekleriyle birlikte göndermelidirler. Abone tutarı T. İş Bankası Kavaklıdere Şubesindeki 1093 numaralı hesabımıza (ayrıcılık hesap, havale ücreti alınmamaktadır) veya 128 236 numaralı posta çeki hesabımıza yatırılabilir. Abonelik işlemlerinin tamamlanabilmesi için banka alındı belgesinin Türk Dil Kurumu Yurt İçi ve Yurt Dışı İlişkiler Şube Müdürlüğü Atatürk Bulvarı 217, 06680 Kavaklıdere/ANKARA adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Çocuk Dilinde İyelik İlişkisi: Fransızca ve Türkçe Üzerine Bir Karşılaştırma

NURTEN SARICA

Giriş

Çocuğun dil gelişimi sürecinde önemli aşamalardan biri iyelik ilişkisinin sözlü olarak anlatımının başladığı dönemdir. Dil açısından olduğu kadar çocuğun zihin gelişimi açısından da önemli bir gösterge olan bu aşama, çocuğun kendisiyle dış dünyayı oluşturan nesnelere arasındaki birtakım bağlantıları algılaması ve bunları sözlü olarak dile getirmesinden ibarettir. Nesnelere nesnelere veya kişilerle olan bağlantılarından biri de iyelik ilişkisidir. "Bu ilişki nesnelere kişilere özgüleyen bir ilişkidir"¹ ve bunun çocukta dile getirilmesi, belirli bir gelişim düzeyinde ortaya çıkar.

Bu çalışmada, Brigaudiot ve Danon-Boileau 1996²'da ana dili Fransızca olan bir çocukta iyelik kavramının nasıl dillendirildiği ve bu kavramın çocuk dilindeki dilsel değerleri üzerine yapılan incelemeden hareketle, ana dili Türkçe olan bir çocukta bu durumun nasıl ortaya çıktığı ve farklı iki dil arasında ne tür benzerlik veya benzersizlikler olduğu üzerine bir inceleme yapılacaktır.

Burada kullanacağımız bütüncü 1; 02 ve 2; 01 yaşlarında düzenli olarak ses kayıtları yapılan Yunus'un sözcüklerinden oluşmaktadır. Çalışmanın yöntemi betimsel bir inceleme olduğundan iyelik kavramının çocukta ne zaman ve hangi dilsel üretimlerde ortaya çıktığının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Brigaudiot ve Danon-Boileau'nun makalesindeki bütüncü Guillaume'un

1 M., Bilgin 2006, *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, Anı yayıncılık, 2. baskı, s.166-167.

2 M., Brigaudiot et L., Danon-Boileau 1996, "La relation d'appartenance : évolution de ses valeurs chez l'enfant", *Faites de Langues*, Nu.: 17, Paris, çev.: Nurten Sarica, *YYÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı: 3, 2002, s. 133-140.

1-3 yaşları arasındaki ses kayıtlarından oluşmaktadır. Bu incelemede çocuğun iyelik ilişkisini kullandığı dilsel üretimler altı bölüm içinde toplanmaktadır:

Bir bütünüün parçaları arasındaki organik bağ

Örnek: la tête de Guillaume = Guillaume'un başı

Sahip olan kişiyi sahip olunan nesneye bağlayan ilişki

Örnek: le porte-monnaie de Mireille = Mireille'in cüzdanı

Bir elemanı sınıflandırma veya benzer özelliklere sahip farklı öğeler sınıfına koymaya yarayan ilişki

Örnek: Yeşil bir Renault araba sınıfına ait bir öğedir.

Bir nesneyi belli bir yere yerleştirmeye yarayan ilişki.

Örnek: Avignon köprüsü

Bir kişi veya bir nesneyi belli bir olaya göre imleme

Örnek: Le monsieur de l'accident = kazayı yapan adam

Söyleyen kişi tarafından bir değerlendirme veya seslenmenin belirlenmesi

Örnek: mon bébé, mon Guillaume = bebeğim, Guillaume'um

Bu bölümlendirmeden de anlaşılacağı gibi çocuk, bireyler ve nesnelere arasındaki iyelik ilişkilerini farklı şekillerde dile getirebilmektedir. Bu durum çocuğun zihinsel ve ruh dil bilimsel gelişimiyle yakından ilgilidir. Guillaume'un sözceleri üzerinde yapılan çalışmalar 1-3 yaş aralığındaki özellikle 1; 09 yani 1 yaş dokuz aylık dönemden, 2; 07 yaş dönemine rastlamaktadır. İyelik ilişkisinin de bu dönemde yoğun olarak dile getirildiği görülmektedir.

Şimdi bu bölümlendirmelerin ayrıntılarını ve ana dili Türkçe olan Yunus'ta nasıl ortaya çıktığını inceleyelim.

1. aşama: Bütünün parçalarının kavranması ve aralarındaki iyelik ilişkisi:

Hem Guillaume hem de Yunus iyelik ilişkisini ilk kez bir bütünüün parçaları arasındaki bağlantıları dile getirmede kullanmaktadırlar. Guillaume 1; 09 yaşında annesiyle bir kuğu resmine bakarken kuğunun başını göstererek ne olduğunu anlatan annesine "kake" = ta tête = senin başın diye karşılık verir. 1; 03 yaşındaki Yunus'un annesiyle kitap okurken kitaptaki resimde büyük burunlu adamın resmini göstererek "nonum" = burnum demesi neredeyse aynı durumun ortaya çıktığının bir göstergesidir. Her iki durumda da bir bütüne ait parçaların algılanması ve dile getirilmesi söz konusudur. İlkinde

baş kelimesi vücudun bir bölümü olarak algılanırken, ikinci de burnun başın bir parçası olarak algılandığı görülmektedir.

Yunus'un sözcelerinden oluşan bütüncede bütün ve parça ilişkisiyle ilgili örnekler sadece yukarıdakiyle sınırlı değildir. Örneğin 1; 03'te Yunus annesiyle birlikte orman hayvanlarının resimlerinden oluşan bir kitaba bakarken aralarında şöyle bir konuşma geçer:

Kurt resmine bakmaktadırlar.

Anne- Hani gözler?

Yunus- Dözüm (parmağıyla kurdun gözlerine vurur)

Anne- Hani burnu?

Yunus- Nunum (kurdun burnunu gösterir)

Konuşmadan anlaşılacağı üzere çocuk burada hayvana (bütün) ait olan organı (parçayı) gösterirken kendisine göndermede bulunur. Çünkü "dözüm" sözcüğü isim + birinci teklik kişi iyelik eki başka bir deyişle göz -(Ü)m birimlerinden oluşur. Bu ifadeyle çocuk aslında kurdun başıyla kendi başı arasında bir benzerlik ilişkisi kurar. Yunus'un kendi organlarını (özellikle göz, kulak, burun, ağız gibi) öğrenmesi annesiyle oynadıkları bir oyuna dayanmaktadır. Bu oyunda anne çocuğun gözünü işaret ederek *bu göz* veya *Yunus'un gözü*, burnuna okunarak *bu burun* veya *Yunus'un burnu* gibi açıklamalar yapar. Aynı şeyi kendi gözünü gösterdiğinde *gözüm*, *burnum*, *kulağım* diye tekrarlar. Anne ve çocuk arasında sıkça oynanan bu oyun giderek *hani gözler* veya *hani burun* gibi sorulara çocuğun kendi gözlerini göstererek "dözüm, nunum, azjım" gibi cevaplar vermesiyle gerçekleşir. Yani bu sorular çocukta bir ön hazırlık evresi oluşturur. Bu nedenle bütüncede geçen konuşma anında çocuk, gördüğü resimle ilgili olarak kendisine sorulan soruyu yanıtlarken, kendisinde de var olanı, kendisine gönderme yaparak yanıtlar. Her ikisinde de ortak olan bir parçadır göz. Ancak "dözüm" sözcüğüyle çocuk kurtta olduğu gibi kendisinde de bu parçadan olduğunu ama kurdunkinin kurda Yunus'ununkinin de Yunus'a ait olduğunu ifade eder. "Nunum" örneğine gelince resimdeki ve çocuktaki parçalar arasındaki görüntü farklılığına karşın isimlendirme aynı kalmaktadır. Böylece her iki bütüne ait aynı işlevli ve aynı isimli ama farklı görünüm- lü bir parça söz konusudur. Çocuğun bu dönemde henüz kişisel gönderme sağlayan iyelik eklerini kullanma gelişimini tamamlayamamasından dolayı parçanın hangi bütüne ait olduğunu biçimsel olarak ifade etmede (-m ekiyle) yanlışlıklar olabilmektedir. Ama anlamsal olarak çocuk doğru bir sözce üretmektedir.

2. aşama: Sahip olanla sahip olunan arasındaki ilişki:

Brigaudiot ve Danon-Boileau 1996'da çocukta ikincil olarak sahip olunan arasındaki ilişkinin dillendirildiği ele alınmaktadır. Guillaume 1 yaş 11 aylıkken evindeki bir yatağı göstererek: “*Karine dodo*” (*Karine'in yatağı mı?*)” der. Annesi ona cevaben: “*Evet bu Karine'in geçen hafta uyuduğu yatak, bu Karine'in yatağı*” der. Görüldüğü gibi çocuk sıradan ama kendisinin bildiği bir nesneyi, nesnenin işleviyle bağlantılı olarak bir kişiyle ilintilendiriyor. Burada yatak sıradan bir nesnedir ve üzerinde uyunur. Bu nesneyi diğerlerinden ayıran özellik ise üzerinde daha önce Karine'in uyumuş olmasıdır. Böylece çocuk, nesne ve kişi arasında hem bir aitlik ilişkisi kuruyor hem de bu aitliği geçmişe yönelik bir anıştırmayla sağlıyor.

Yunus 1 yaş 10 aylıkken annesiyle arasında şöyle bir konuşma geçer:

A- Yunus! / *baba anahtarını verdi mi sana?*

Y- *Baba adaganna* ↑ *buyda* ↑ (*Parmağıyla anahtarların asılı olduğu askılığı gösterir.*)

Bu dönemde Yunus'un araba, anahtar gibi nesnelere çok düşkün olduğu gözlenmektedir. Özellikle de anahtarlarla oynamayı, eline geçirdiği anahtarlarla evin kapısı veya araba kapısı gibi nesnelere açmaya çalışmayı çok sevmektedir. Yukarıdaki konuşma kesitinde annesinin sorusunu cevaplarırken tıpkı Guillaume'un yaptığı gibi kişi ve nesne arasında bir ilişki kurmaktadır. Soruda sorulan babaya ait olan anahtarın verilip verilmemesi olmasına karşın cevap sadece babanın anahtarı üzerinde yoğunlaşır. Zaten ses tonunun sonda yükselmesi çocuğun bunu vurgulama isteminden kaynaklandığını göstermektedir. Anahtarlar babaya aittir ve arabayı kullanma eylemi için kullanılmaktadır. Bunu daha önceden gören çocuk, nesne ve kişi arasındaki aitlik ilişkisini yine eylemle bağlantılı olarak ifade eder. Guillaume'un Karine'in uyuduğunu gördüğü yatağı ona ait olarak ifade ettiği gibi Yunus da babasının, arabayı kullanırken çalıştırmak için veya kapısını açmak için anahtarları kullandığını görmesi bu aitlik ilişkisini oluşturmasını sağlamıştır. Her iki durumda yani Yunus'un “*baba adaganna*” (babanın anahtarı) ve Guillaume'un “*Karine dodo*” sözcüğü yapan + nesne ve yapan + eylem şeklinde ikili bir ilişkiyi içerir. Sonuçta eylemin eyleyenle arasındaki bağ nesne yardımıyla güçlenmiş olur.

3. aşama: Görünen nesnenin aitliği ve sanal bir aitlik ilişkisi:

Guillaume'da olduğundan farklı bir durum Yunus'un 2; 01'deki kaydında şöyle ortaya çıkmaktadır:

Sözce durumu: Yunus annesiyle beraber hayvan resimlerinden oluşan bir yap-bozla oynamaktadır. Eline aldığı parça, elinde balon tutan bir ayıcık şeklindeki bir parçadır.

Anne- Peki bu ne?

Yunus- Ayıcık

Anne- Kimin ayıcığı

Yunus- Bayonun ayıcığı

Anne- (Gülerek)...Hayır! / Bu balon ayıcığın balonu.

Yunus- Ayıcının bayonu

Bu konuşma kesitinde görüldüğü gibi, anne çocuğuna, ayıcığa kimin sahip olduğunu öğrenme konusunda bir soru yöneltir. Ancak çocuğun verdiği yanıt tam olarak sorunun yanıtı olmamakla beraber başka bir aitlik ilişkisini göstermektedir. Annenin sorusu temel alındığında çocuk + nesne şeklinde bir ilişki kurulması gerekmektedir. Ancak çocuğun yanıtından bakıldığında nesne + nesne türünde bir bağlantı görülmektedir. Aslında çocuğun bakış açısı görünen gerçek üzerine dayalı olduğundan o anki duruma bakarak cevap verdiği anlaşılmaktadır. Annenin sorusunda söz konusu olan gerçek bir oyuncak değil sadece ayıcık şeklinde boyalı bir tahta parçasıdır. Yine bu parça üzerindeki resimde ayıcığın elinde balon olması, sorunun anlamsal boyutunu değiştirmiş ve çocuğun, gördüğü gerçek üzerinde bir ilişki kurmasına neden olmuştur. İlk yanıt çocuğun ilgisinin balon üzerinde yoğunlaşmasını işaret ederken annenin düzeltmesiyle nesnelere arasındaki ilişkinin doğru algılanması gerçekleşmiş, böylece dil ediniminde karşılıklı etkileşimin önemi de kendini göstermiştir. Annenin sahip olan ve olunan arasındaki bağlantıyı doğrulaması çocuğa örnek olmuş ve bu güdüm nedeniyle çocuk annenin doğrulamasını tekrar ederek söz konusu aitlik ilişkisinin taraflarını belirleyebilmiştir.

Bir önceki aşamada çocuk eylem ve eyleyen arasındaki ilişkiyi kurarken nesneden yardımcı ama eylemi güçlendiren bir etken olarak yararlanmaktaydı, bu örnekte ise çocuk sadece iki nesnenin arasındaki aitliği dile getirmektedir. Dolayısıyla aitlik ilişkisi nesne + nesne türü sıralamayla dillendirilmektedir.

4. aşama: Dönüşümlü iyelik ilişkisi:

Brigaudiot ve Danon-Boileau (1996) da Guillaume'un 2 yaş 7 aylık dönemde, annesiyle aile albümüne bakarken kişilerin konumlarından hareketle bazı iyelik ilişkileri kurduğundan bahsedilmektedir. Şöyle ki: Guillaume resme

bakarken bir çocuğun yanındaki yetişkini işaret ederek “*son papa = babası*” der; yetişkinin yanındaki çocuğu işaret ederek “*son Guillaume = onun Guillaume’u*”, çocuğun yanındaki kadını göstererek “*onun Nanon’u = son Nanon*” (Nanon Guillaume’un bakıcısıdır) der. Bu sözcelerde çocuğun kendine ait varlıklarla kendi arasındaki ilişkiyi resmini gördüğü kişilerle bu kişilerin yanındakiler arasında da varsaydığı görülmektedir. Burada bir tür yansıtma veya özdeşleştirmeden bahsedilebilir. Resimde yetişkinin yanındaki çocuğu göstererek onun Guillaume’u demesi annesinin kendisini çoğunlukla böyle çağırmasının çocuk tarafından model alındığının göstergesidir. Ona göre bütün çocuklar Guillaume diye çağırılırlar. Burada da anneyle çocuğu arasındaki aitlik ilişkisinin anlam genişlemesine neden olduğu ve çocuğun kendi yaşıtı olan diğer bütün çocukları da kendi adıyla adlandırdığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Yunus 1 yaş 10 aylıkken nesnelere ve kişileri sadece kendine atmış gibi algılar. Örneğin annesinin, babasını veya oyuncaklarını göstererek sorduğu *bu kimin* sorusuna Yunus’un yanıtı hep *nunusun* olur.

Anne- *Bu ayıcık kimin?*

Yunus- *Nunusun*

Anne- *Bu ne? (peluş köpeği göstererek)*

Yunus- *Havhav*

Anne- *Kimin havhavı?*

Yunus- *Nunusun*

Anne- *Kim bu (Yunus’un bebeklik resmini gösterir)?*

Yunus- *Bu nunus*

Anne- *Baba kimin (resimde Yunus ve babası yan yanadırlar)?*

Yunus- *Nunusun*

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi Yunus, *kimin* türünden sorulara yanıt olarak *nunusun* der. Aslında çocuk burada kendisine sorulan soruyla doğru orantılı bir yanıt vermektedir. Ondandır istenen sorulan varlık veya nesneyle çocuk arasındaki ilişkinin doğrulanmasıdır. Çocuk soruyla kendisine yapılan göndermeyi algılayıp sahiplik ilişkisinin temel etkenini yani sahip olanı söyleyerek soruyu yanıtlamış olur. Burada dikkat çeken bir nokta çocuğun cevabının yalnızca sahiplik ilişkisini oluşturan bir taraftan oluşmasıdır. Bunun nedeni öncelikle annenin sorusunda sahip olunan nesnenin zaten var olmasıdır. İkinci olarak çocuğun aradaki iyelik bağlantısını kurarken yalnızca sahip olanı belirlemesi ve sahip olunana bu öğeyle gönderim yapmasıdır. Çünkü bilinen, sahip olunandır ve bundan yola çıkarak bilinmeyene ulaşılır.

Bilinmeyen ortaya konduktan sonra artık bilineni yinelemeye gerek duyulmaz, o zaten anlaşılır. Konuşma dilindeki en az çaba kuralının belki de temeli olan gereksiz yinelemelerden uzak durmak burada çocuğun iyelik ilişkisini kurmasında açıkça görülmektedir. Öyle ki çocuk ilişkiyi oluşturan öğelerden birini kullanarak diğerinin zaten önceden bilindiğinin farkındalığıyla hareket eder ve bunu yinelemez. Buna karşın ne demek istediği açıkça anlaşılır.

5. aşama: Değişken iyelik:

Yine Guillaume'un sözcelerine bakıldığında onun bazı nesnelere dağıtma oyunu içinde bir tür iyelik ilişkisi de kurduğu gözlemlenir. Bir akşam yemeğinde bir miktar yeşil fasulyeyi ailesine dağıtırken şöyle der:

Guillaume- Bi tane bu Guillaume için, bu anneninki, bi tane babaya.

Görüldüğü gibi çocuk nesnelere kişiler arasındaki aitlik ilişkisini kendisi oluşturmaktadır. Sadece kendisinin oluşturduğu bu ilişkinin sınırlarını yine kendisi koyar. Neyin kime ait olmasına karar veren çocuktur.

Buna benzer bir ilişkilendirme Yunus'un 1; 10 (06) kaydında aşağıdaki şekilde gözlemlenmektedir. Annesiyle kayıt yaparken önce babasının saati daha sonra da kayıt yapan aletle ilgili bir ilişkilendirme söz konusu olur.

Anne-Bu ne? (Babasının saatini gösterir)

Yunus- Saat

Anne- Kimin saati?

Yunus- Nununun

Anne- Hayır babanın

Yunus- (Ba)banın

Anne- Kimin bu (Ses kaydediciyi gösterir)

Yunus - Gayoninin (Caroline'in - Yunus'un kreşteki öğretmeni)

Anne- Karolin'in deęiiiil

Yunus- Madun (Mathieu'nun - Yunus'un kreş arkadaşı)

Anne- Hım

Yunus- Maduuun

Anne- Ha Matyu. Matyu'nun da değil. Kimin? Öğretmenimin, değil mi? Yunus- Öyetmenin

Her iki örnekte görüldüğü üzere, çocuk öncelikle, kime ait olduğunu bilmediği nesnelere gelişigüzel ilişkilendirir. İlk örnekte kendine ait olduğunu söyler, ikincide ise kendisiyle ilgili olan kişilerin isimlerini söyleyerek dolay-

lı bir iyelik kurmaya çalışır. Ama her iki örnekte de ortak olan nokta, Yunus'un kendisini odak olarak görmesi ve nesnelere sahiplenme isteğidir.

Sonuç

İyelik ilişkisinin beş aşamada geliştiği ve genelde iki çocukta da benzerliklerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Nesnenin tanımlanması veya algılanmasının başka bir nesneyle veya kişiyle olan bağıntıyla birlikte gerçekleştiği ve çocuğun böylece zihinsel gelişimini de gerçekleştirdiği ortaya çıkmaktadır.

İlk aşamada parça ve bütün bağıntısı dikkat çekerken; çocuğun parçaların buldukları yerle yani konumlarıyla (örneğin burnun ve gözün yeri gibi) ve ait oldukları bütünle uyum içinde oldukları Guillaume'da *kake* = başın, Yunus'da *nonum* = burnum şeklinde ifade edilmektedir.

Bir başka özellik nesnenin işlevi sayesinde kişiyle olan bağıntısının sözel ifadesidir ki bu da ikinci aşamadaki *karine dodo* ve *baba adagananna* örneklerinde saptanmaktadır. Diğer evrede çocuk nesnenin tamamen sahiplenilmesi şeklinde bir ifade geliştirir. Bu aşamada Yunus Guillaume'dan farklı olarak görünen gerçek ile dışarıdan gelen doğrulama arasındaki ilişki sayesinde bir iyelik ilişkisi kurabilmiştir. Burada çocuğun bakış açısı annenin güdülemeyle somutlaşır ve sözel olarak doğrulanır.

Resimdeki kişiyi, onun *nanonu* diyerek soyut anlatımla tanımlayan Guillaume'un tersine, Yunus resimdekileri gösterirken yine somut bir iyelik ilişkisi kurar. Kişiler ile kişiler arasındaki ilişkilerde yakınlık derecesi göze çarpar; *babası, nanonu* gibi. Son aşamada ise nesnenin aitliğinde Yunus'un yaşadığı ikilem annenin girişimiyle son bulur ve somutlaşır. Nesne ilk başta sıradandır ancak ait olduğu kişinin belirlenmesiyle bir ayrıcalığa sahip olur ve özgünleşir. Örnekte kaydedicinin annenin öğretmenine ait olmasının belirlenmesi çocukla nesne arasındaki sınırı belirlemiş ve nesne + kişi ilişkisi -diğer bazı aşamalarda da saptandığı gibi- tek yönlü olarak sadece kişinin sözel ifadesiyle dillendirilmiştir.

Sonuç olarak; gerek parça ve bütün arasındaki ilişki, gerek bitmiş bir eylemin eyleyenine olan ilişki gerek dönüşümlü ve değişken iyelik ilişkisi olsun, çocuk kendisini çevreleyen dış dünyayı algılamakta ve bunun sonucu olarak nesnelere zihinsel düzeyde belirli şekilde kodlamaktadır. Zaten nesnelere zihinsel tasarımı olan kavramlar arası ilişkilendirmeler bu incelemenin de gösterdiği gibi, sözel olarak oldukça küçük yaşlarda bile ifade edilebilmekte

ve dil gelişim düzeyinin de zihinsel gelişime paralel olarak ilerleme kaydettiği görülmektedir.

Kaynakça:

- Brigaudiot, M., et Danon-Boileau, L. (1996), "La relation d'appartenance: évolution de ses valeurs chez l'enfant", *Faites de Langues*, Nu.:17, Paris, çev.: Nurten Sarıca, *YYÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı: 3, 2002, s. 133-140.
- Bilgin, M. (2006), *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, Anı yayıncılık, Ankara.
- Sarıca, Nurten (1999), *Acquisition du Langage et de l'intonation chez Un Enfant Turcophone (Entre 1; 02 - 2; 01)*, Presse Universitaire de Septentrion, Paris.
- Sarıca, Nurten (2005), "Dil Ediniminde Öncelik: Sözce mi? Ezgi mi?", *XVIII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri*, 20-21 Mayıs 2004, Ankara.
- Gökmen, Seda (2005), "2; 5- 4; 0 Yaş Aralığındaki Çocukların Kavram Alanları Açısından Sözcüksel Edinim Düzeyleri", *XVIII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri*, 20-21 Mayıs 2004, Ankara.